

A Nemzetközi Humanitárius és Fejlesztési Civil Szövetség észrevételei a Külügyminisztérium magyar nemzetközi fejlesztési együttműködésre vonatkozó szakpolitikai programjának tervezete kapcsán

2013. május 17.

A Nemzetközi Humanitárius és Fejlesztési Civil Szövetség jelen dokumentumban összegzi észrevételeit és javaslatait a Külügyminisztérium által 2013. május 3-án megküldött Magyarország nemzetközi fejlesztési együttműködésére (NEFE) vonatkozó szakpolitikai program tervezete kapcsán.

A Szövetség tagszervezetei üdvözlik, hogy a dokumentum számottevő mértékben tükrözi azokat a Szövetség által a korábbi évek során szorgalmazott irányokat, elemeket, változásokat, amelyeket egy hatékonyabb magyar nemzetközi fejlesztési tevékenység érdekében maga is számos hozzászólásában, kiadványában megfogalmazott. Ilyen irány többek között a bilaterális NEFE növelésére való törekvés, a NEFE partnerországok számának csökkentése, a fejlesztési szektorok pontos megjelölése, a transzparencia alapvető elvként való megfogalmazása és ennek kapcsán a nemzetközi transzparencia-kezdeményezéshez (IATI) történő csatlakozás, a szakpolitikák fejlesztési szempontú koherenciájának hangsúlyozása. A magyar civil szervezetek remélik, hogy a társadalmi egyeztetés folyamata alkalmat ad arra, hogy egyéb lényeges pontok kapcsán is lehetőség nyíljon a civil szempontok további erősítésére, beemelésére.

Központi kérdés: a magyar NEFE intézményi és jogszabályi háttere

A Szövetség a szakpolitikai program legpozitívabb hozadékanak tartja, hogy a civilek megítélése szerint a magyar NEFE jelenlegi legfontosabb kérdésköre, a **NEFE intézményi** és - ehhez elválaszthatatlanul kapcsolódóan - a **NEFE jogi hátterének (NEFE kerettörvény)** rendezése is hangsúlyt kapott a tervdokumentumban. A NEFE intézményi hátterének a civil szervezetek szerint is elkerülhetetlen átalakítása, illetve ezt az átalakítási folyamatot messzemenőig alátámasztó, és a magyar NEFE tevékenységet általában, és a civil szerepvállalást különösen támogató jogi környezet megteremtése nélkül hosszútávon bizonyosan nem beszélhetünk a magyar nemzetközi fejlesztési együttműködés hatékonyságának növeléséről. Ezért elengedhetetlen, hogy a jelen formájában csupán általánosságban fogalmazó rész helyett sokkal konkrétabban kerüljenek megfogalmazásra a lépések, melyek által a kormányzat mindezt megvalósíthatónak tartja. Ezeknek a kérdéseknek sokkal részletesebb megválaszolása nélkül a Szövetség tagjai nem látnak garanciát arra, hogy a NEFE-t jelenleg meghatározó, a kormányzat és a civilek szerint is megújításra szoruló működési mechanizmusok a tervdokumentum által megjelölt középtávú kitekintés (2014-

2020) ideje alatt megváltoznának és valóban egy minden szereplő számára előnyösebb és ezért eredményesebb NEFE keretrendszer alapjai teremtnének meg.

Itt kiemelkedő fontosságú az a kérdés, amit a tervdokumentum teljességgel nyitva hagy: a **Külügyminisztérium sokkal erőteljesebb koordináló szerepére van szükség** ahhoz, hogy mindazok az alapelvek, célok, ország-relációk és fejlesztési szektorok, amelyek a dokumentumban meghatározásra kerültek valóban érvényesülni tudjanak nemcsak a Külügyminisztérium igen korlátozott összegű NEFE előirányzata tekintetében, hanem a teljes magyar bilaterális NEFE (tehát a társmisztériumok és egyéb kormányzati intézmények NEFE tevékenysége/költségei) kapcsán. A civil szervezetek számára ez utóbbi eset jelentené a valódi elmozdulást a fejlesztési hatékonyság irányába. E tekintetben a civilek korábban is támogatták egy **önálló végrehajtó intézmény** létrehozását. Hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy nem cél önmagában egy ilyen szervezet létrehozása, hanem hogy valamilyen formában (ha adott esetben lehetséges, akkor egy önálló intézmény égisze alatt) a magyar NEFE és az erre szánt források sokkal erőteljesebb összevonása, irányítása valósuljon meg.

A jogszabályi környezet kapcsán azt is szeretnénk itt kiemelni, hogy jelen pillanatban azok a civil szervezetek, amelyek fő tevékenységként nemzetközi fejlesztéssel foglalkoznak, nem tudnak olyan jogszabályi helyre hivatkozni, ami alapján az új civil törvény szerint e tevékenységük alapján járna nekik a **közhasznú státusz, mivel jogszabályban megjelölt közfeladatot látnak el.**

A HAND Szövetség ajánlása:

A tervdokumentumban kapjon egyrészt nagyobb hangsúlyt a magyar NEFE intézményi és jogi háttérének átalakítása, másrészt a stratégiai dokumentum keretén belül készüljön mind az intézményi átalakítás, mind a tervezett NEFE kerettörvény kapcsán a megvalósítás részleteit tisztázó pontos cselekvési terv.

A tervdokumentum státusza

Az előző ajánlásban megfogalmazott igény a konkrét cselekvési tervre ugyanakkor felveti az egész dokumentum státuszának kérdését is. Ezért mielőtt rátérnénk a szöveg konkrét pontjainak tárgyalására, szükségesnek tartjuk felvetni azokat a kérdéseket is, amelyek a tervdokumentum pontos státuszát világíthatják meg. A tervdokumentum által is hivatkozott kormányzati stratégiai irányításról szóló kormányrendeletben (38/2012. (III. 12.) Korm. Rendelet) a szakpolitikai programra vonatkozó előírások olyan időtávot és tartalmi elemeket írnak elő a szakpolitikai program esetében, melyeknek a dokumentum jelen formájában nem felel meg.

A rendelet **rövid távú stratégiai dokumentumnak nevezi a szakpolitikai programot** (36.§ (1)), ami az értelmező rendelkezések szerint „legalább egy, legfeljebb négy éves időtáv” (7.§ 5.). A tervdokumentum jelenleg viszont középtávra vonatkozik (2014-2020).

Másrészt a rendelet 36.§-a pontosan ismerteti, hogy a **szakpolitikai program mit kell, hogy tartalmazzon**:

- „a) a vonatkozó stratégiákban kijelölt, mérhető célokat,
- b) ezek eléréséhez szükséges beavatkozásokat és azok részletes meghatározását,
- c) a teljesítéshez szükséges személyi, tárgyi, szakmai, anyagi és szervezeti feltételeket,
- d) a feladatok megvalósítására megállapított határidőket és felelősöket [c) és d) pont együttesen: cselekvési terv],
- e) a nyomon követés és az értékelés alapelveit és ezek részletes tervét.

....

(3) Vonatkozó, elfogadott szakpolitikai stratégia hiányában a szakpolitikai programnak az (1) bekezdésben foglaltakon túl tartalmaznia kell helyzetelemzést és mérhető célokat.”

Ezen túl a rendelet 12. §-a kimondja, hogy a „szakpolitikai program tervezete csak akkor terjeszthető az elfogadására jogosult elé, ha a) az tartalmazza a megvalósítását bemutató finanszírozási tervet annak ütemezésével együtt; és b) bemutatja, hogy a megvalósítás első évéhez szükséges pénzügyi erőforrások rendelkezésre állnak.”

A fentiek értelmében a NEFE-re vonatkozó jelen szakpolitikai programnak is tartalmaznia kell ezeket a tartalmi elemeket. A mérhető célok és a hozzájuk rendelt mutatók, illetve a nyomonkövetés és értékelés részletei ugyanakkor hiányoznak a dokumentumból, és a tervdokumentum szerint hatástanulmány és ehhez kapcsolva részletes cselekvési terv is csak a szakpolitikai program elfogadása után készülne.

Nem világos az sem, hogy miért az alacsonyabb szintű szakpolitikai program rangján kívánja a kormányzat megfogalmazni a NEFE stratégiát és miért nem a középtávú célok megfogalmazásának jobban megfelelő, a vonatkozó rendeletben is a középtávú célokhoz rendelt **szakpolitikai stratégia** formájában. Ehhez a rendelet ugyan magasabb szintű jóváhagyást ír elő (a kormány dönt elfogadásáról, szemben azzal, hogy a szakpolitikai program esetén a felelős miniszter dönt róla), ugyanakkor éppen ezért világosabban rendezhetné a kormánysszervek viszonyrendszerét egy központosítottabb és ezért hatékonyabb magyar NEFE érdekében.

A HAND Szövetség ajánlása:

Fontosnak tartjuk, hogy a magyar NEFE stratégia túlmutasson az általánosan (tulajdonképpen minden fejlesztési stratégiában) megfogalmazható célokon és elveken. Kívánatos lenne, hogy tartalmasson víziót, legalább 5-10 éves távlatban előremutató célokat, mérhető indikátorokat tudjon felmutatni. A részletes stratégiának a társmínisztériumokra is érvényesnek kell lennie.

Javasoljuk, hogy a szakpolitikai program formájában elfogadásra javasolt dokumentum a vonatkozó rendelet előírásainak megfelelően, a kötelező tartalmi elemekkel, legfontosabbnak konkrét, mérhető célok megjelölésével és cselekvési tervvel egyetemben kerüljön kidolgozásra. Amennyiben ez az Országgyűlés által meghatározott 2013. június 30-ig terjedő határidőig nem kivitelezhető, a Külügyminisztérium fontolja meg a dokumentum kidolgozásának több fázisra történő bontását, amint hogy azt is, hogy szakpolitikai program helyett szakpolitikai stratégia formájában dolgozza ki a magyar NEFE-re vonatkozó stratégiai tervdokumentumot.

Tartalmi észrevételek

A magyar NEFE jelenlegi helyzete; Bevezetés, a stratégiai tervdokumentum háttere

A magyar NEFE jelenlegi helyzete, illetve a Bevezetés, a stratégiai tervdokumentum háttere című bevezető részek valóban megfelelő módon írják le a magyar NEFE jelen helyzetét és a globális kontextust, amiben a magyar NEFE ki kell, hogy alakítsa sajátos arculatát, keretrendszerét. A helyzetelemzés esetében célszerű lenne ugyanakkor a jelen állapot leírása mellett a magyar NEFE első tíz évének valamifajta értékelését nyújtani, amire a stratégiai dokumentum a később meghatározott célok, alapelvek és a területiális és szektorpreferenciák tekintetében is építhetne, hivatkozhatna.

Bevezetés, a stratégiai tervdokumentum háttere

3. oldal

„A nemzetközi fejlesztési együttműködési politika és a humanitárius segítségnyújtás a magyar külpolitika és külkapcsolataink szerves részét képezi.”

Helyénvaló lenne a fentiek kiegészítése azzal, hogy a NEFE stratégiai koncepció hogyan illeszkedik az érvényes külkapcsolati stratégiához, illetve azokhoz az egyéb stratégiai tervdokumentumokhoz, amelyek tudomásunk szerint jelen pillanatban a NEFE stratégia mellett szintén előkészületben vannak a Külügyminisztériumon belül. E tekintetben központi jelentőségű, hogy a NEFE stratégia összhangban legyen a tervezett Afrika-stratégiával is.

4-5. oldal (kiegészítés kiemelve)

A NEFE politika fő irányítóját napjainkban az ENSZ tagállamai által 2000-ben elfogadott Millenniumi Fejlesztési Célok (MDG) jelentik, amelyek 2015-re a mélyszegénységben - a napi 1,25 USD-ből - élők arányának az 1990-ben mérthez képest felére csökkentését és a humánus élet legalapvetőbb feltételeinek – iskoláztatás, csecsemő- és anyasági halálozás, **reproduktív egészség**, fertőző betegségek terjedése, AIDS elleni küzdelem, nők helyzetének és a környezet állapotának – számottevő, számszerűsíthető javítását irányozták elő. ... Vannak továbbá olyan területek – pl. az **anyai, szexuális és reproduktív egészség**, az alapvető higiénés szolgáltatásokhoz való hozzáférés -, ahol kérdéses a kitűzött célok 2015-ig történő elérése.

5. oldal

„Magyarországnak a fejlett donor közösség tagjaként ... csökkentse a helyi és nemzetközi válságok kialakulásának, az instabilitás növekedésének, a fertőző betegségek terjedésének, a klímaváltozás káros hatásainak és a **tömeges migrációnak** az esélyét.”

Véleményünk szerint a globális felelősségről szóló stratégiának nem lehet eleme a migrációtól való félelem szitása. A migrációnak kizárólag ilyen kontextusban való szerepeltetése, és a tömeges jelzővel való megtoldása akaratlanul is ehhez járulhat hozzá, ezért javasoljuk, a **kényszermigráció** használatát helyette.

A magyar NEFE céljai

A Szövetség tagjai a magyar NEFE céljai tekintetében szükségesnek érzik meghatározott számú cél kiemelését az alapelvek, vagy a fejlesztési szektorok mintájára. Jelen állapotában a dokumentum több helyen elszórva sokféle célt fogalmaz meg, de nem világos, hogy ezeknek mi a rangja, viszonya egymáshoz és melyik milyen módon fog érvényesülni. Javasoljuk, hogy *A magyar NEFE céljai* és *A magyar NEFE fő földrajzi irányai* című részekben, illetve egyéb helyeken megfogalmazott célok kerüljenek összesítésre egy **átfogó célrendszer** keretében, hogy érthetőbb és átláthatóbb legyen a megfogalmazni kívánt irány. E tekintetben megjegyzendő, hogy a különböző földrajzi régiókban megnevezett fejlesztési célok valójában inkább a kiválasztott fejlesztési szektoroknak feleltethetők meg.

A célok kapcsán a szöveg többször hivatkozik a **nemzetközi közösség által megfogalmazott célokra** is. Az MDG-ket felváltó 2015 utáni időszak fejlődési/fejlesztési céljai kapcsán részletesebb helyzetértékelésre lenne szükség, hiszen az MDG-k a tervezett stratégiai időszak (2014-2020) első harmadában kifutnak és a 2015 utáni időszak céljai lesznek a nemzetközi közösség számára a továbbiakban irányadóak (amire a dokumentum is utal egyébként). A magyar kormányzati reflexió erre már csak azért is elengedhetetlen, mivel Magyarország a 2015 utáni ún. fenntartható fejlesztési célok meghatározására felállított ENSZ-es kormányközi

munkacsoport (Open Working Group on Sustainable Development Goals) társelnöke jelen pillanatban.

Javaslat szövegmódosításra (kiemelve):

6. oldal

*Magyarország adottságainak és teherbíró képességének függvényében igyekszik aktív szerepet vállalni a nemzetközi donor közösség tevékenységében, amelynek célja a szegénység csökkentése a fejlődő országokban, termelő és munkahelyteremtő képességeik, a nemzetközi stabilitást, békét, biztonságot, demokratikus berendezkedést erősítő intézményi, igazgatási, humán kapacitásuk fejlesztése, a természeti erőforrásokkal való felelős gazdálkodás, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése, a nők helyzetének javítása, az emberi jogok **(kiemelten a családtervezés emberi joga)** és a hátrányos helyzetű és sérülékeny csoportok **(köztük a jövő generációk)** érdekei érvényre jutásának elősegítése, a túlnépesedés és a klímaváltozás negatív hatásaival szembeni védekezés, a fenntartható fejlődési modellek meghonosítása.*

A túlnépesedés kezelése terén a fogamzásgátlás emberi jogának biztosítása az egyik leghatékonyabb eszköz a szegénység elleni küzdelemben. A nemzetközi ajánlások ellenére az ODA még mindig jóval kevesebb hányadát fordítják a donorok e célra, mint ami szükséges lenne. Ezért ajánljuk, hogy a magyar NEFE legyen különös tekintettel e területre és a NEFE források minél magasabb százalékát irányozza elő erre a célra.

6. oldal

*A Magyarországon felhalmozódott tudás és ismeret átadásának fontos célja továbbá, hogy partnerországainkban erősítsük az élelmezésbiztonságot és a fenntartható vízgazdálkodást és elősegítsük a környezetbarát **fejlődés** (növekedés helyett) feltételrendszerének kiépítését.*

A magyar NEFE alapelvei

A szöveg hivatkozik az elfogadott **nemzetközi segélyhatékonysági alapelvekre**, melyek kapcsán hasznos lenne egyrészt a vonatkozó **nemzetközi egyezmények megnevezése** itt is (máshol szerepelnek), másrészt az **alapelvek világos struktúrában való megjelenítése**. Jelen formájában a szöveg esetlegességet tükröz, bizonyos elveket nem is nevez nevén (pl. „Fontos alapelveként kezeljük, hogy támogatásainkat a kedvezményezettek igényeihez, saját fejlesztési stratégiájuk célkitűzéseikhez igazítsuk.” – felzárkózás (alignment), „Támogatásaink hatékonyságának érdekében törekszünk tevékenységünk más donorokkal való összehangolására” – harmonizáció), vagy máshol szerepelnek (pl. az ownership elve a célokról szóló részben), vagy nem került be a szövegbe (eredmény-orientált menedzsment (managing for results), kérdés, hogy miért. Ezért is lenne fontos, hogy ahogy a transzparencia és

elszámoltathatóság esetében nagyon helyesen konkrét beavatkozások kerülnek megnevezésre a szövegben (éves jelentés, IATI) hasonló **konkrét beavatkozások kerüljenek megnevezésre** a többi alapelv, de valójában a szöveg egyéb helyein megjelölt beavatkozási pontok esetében is, hogy érvényesíthetőségük, megvalósíthatóságuk láthatóvá váljon. Erre lenne szükség az alponthan tárgyalt fejlesztési szempontú politikai koherencia megteremtése esetén is.

A Szövetség emellett javasolja az olyan elvek, mint környezeti fenntarthatóság, emberi jogok és társadalmi méltányosság, ezen belül kiemelten a nemek közötti egyenlőség és méltányosság érvényesülését, mint **horizontális** (tehát a programalkotás és végrehajtás minden vetületében és pontján megjelenő) **elveket megfogalmazni**. Az emberi jogok és társadalmi méltányosság kapcsán a HAND Szövetség az emberi jogi alapú megközelítés (Human Rights Based Approach) alapvető fejlesztési megközelítésként történő alkalmazását javasolja.

A különböző szereplők bevonása a NEFE-ben

Az alponthan röviden tárgyalja továbbá az **egyéb szereplők bevonását a NEFE tervezésébe és végrehajtásába**. Ez a szövegben sokszor megjelenő kitétel véleményünk szerint nagyobb hangsúlyt, ezért egy külön alponthan kell, hogy kapjon a dokumentumban, hogy összegezze az elszórt utalásokat, hogy mely szereplők milyen tekintetben lehetnek partnerei a kormányszatnak, és mutassa be azt is, hogy milyen módon, milyen konkrét lépéseken keresztül kívánja a kormányszat biztosítani ezen szereplők hathatós bevonását. Nyilván a különböző szektorok eltérő, de ugyanolyan hangsúlyos szerepet játszhatnak a magyar NEFE-ben. A civilek – de valamennyi érdekelt szereplő - számára ez az **egyik legfontosabb kérdéskör a stratégia kapcsán, szorosan kapcsolódik a NEFE intézményi és jogszabályi háttérének átalakításához**, mivel ezek a területek jelentik összességében a civil fejlesztési hatékonyság külső kontextusát adó **támogató környezetet** (*enabling environment* - ösztönző jogszabályi és pénzügyi keretrendszer, mely megfelelő társadalmi egyeztetéssel párosul). Ezért ezek kapcsán a civilek már jelen stratégiában is várják a kormányszat részéről a busani nemzetközi segélyhatékonysági fórum támogató környezetre vonatkozó - Magyarország által is elfogadott - vállalásainak gyakorlatba ültetését célzó konkrét lépéseket. A támogató környezet tekintetében az elképzelések ki kell, hogy térjenek a **társadalmi egyeztetés** és **kapacitásépítés** aspektusára, foglalkozniuk kell az egyéb források bevonását ösztönző lehetőségekkel, úgymint az **uniós pályázatok önrészéhez nyújtott kormányzati támogatás** kérdésével, illetve a **magánadományok nyújtására ösztönző közvetlen és közvetett eszközök kormányzati támogatására** is. Ide kapcsolódik az is, hogy a kormányszatnak óriási szerepe van a **szektorok közötti együttműködés erősítésében** is, mely szintén plusz források bevonását is eredményezheti hosszú távon.

Itt fontosnak tartjuk megismételni a stratégiai vitaindítóhoz is megfogalmazott ajánlásainkat:

„A NEFE stratégiának expliciten és kiemelt fontossággal kell szólnia a **civil szervezetekkel való együttműködés**ről. A civil partnerségnek a NEFE stratégia kapcsán konkrét intézkedésekben, eszközökben is meg kell nyilvánulnia, így

- A NEFE stratégiában rögzítendő alapelvek: átláthatóság, társadalmi részvétel;
- A civilek érdemi részvételének intézményes lehetősége a NEFE stratégia, az országstratégiák, a programprioritások kialakításában és e lehetőség gyakorlati megvalósulása;
- A civil szervezetek érdemi bevonása a NEFE intézményes hátterének alternatíváiról szóló diskurzusba (ideértve a leendő ügynökség kérdését);
- A civil szervezetek tudásának, tapasztalatainak becsatornázása a magyar NEFE szakértelem és tudásbázis kiépítésének folyamatába;
- A civil szervezetek érdemi bevonása a pályázattal kapcsolatos folyamatba;
- A stratégiai civil partnerek intézményi támogatásának megteremtése (core funding);
- Előminősítő rendszer kialakítása mind a humanitárius, mind a fejlesztési civil szervezetek számára;
- A többéves projektfinanszírozás és a személyi kiadások elszámolhatóságának megteremtése.”

A magyar NEFE fő földrajzi irányai

A kiválasztott tíz partnerország esetén a földrajzi régiók megjelölésével teljes mértékig egyetért a Szövetség. A partnerországok tekintetében fontosnak tartjuk ugyanakkor, hogy a **partnerrelációk kiválasztását befolyásoló kritériumok pontosan meghatározásra kerüljenek**. Nem világos, hogy az alpont első bekezdésében foglalt szempontok ilyen, a későbbiekben is mindig érvényesítendő kritériumok lesznek, vagy csak az esetlegesen tekintetbe vehető szempontok felsorolását jelentik. Ezt mindenképpen javasoljuk tisztázni. Amennyiben egy ilyen kritériumrendszer megfogalmazásra kerül, a kiválasztott tíz ország esetében is világosan megjelölhetők a kiválasztásban szerepet játszó szempontok, melyek a jelen dokumentumból nem derülnek ki megfelelően. Nem világos az sem, hogy mit jelent pontosan az egyes kiválasztott országokkal kialakítandó **program alapú támogatási együttműködés**, és hogy ezek a programországok miért nem most kerülnek kijelölésre, hány lesz belőlük, mely régiókból és milyen szelekciós kritériumok érvényesülnek esetükben.

A **szubszaharai térség** esetén a HAND Szövetség tagjai legelsősorban a **Kongói Demokratikus Köztársaság** beemelését javasolják még, mivel több Afrikában dolgozó magyar szervezet is inkább ott van jelen, mint például Etiópiában. Emellett **Uganda, Nigéria** beemelését is megfontolásra javasoljuk. A programországok kiválasztása során is mindenképpen javasoljuk több afrikai ország megjelölését. Ezen feltételek teljesülésével a legszegényebb országok felé irányuló NEFE jelentősebb hangsúlyt kaphat, a nemzetközi ajánlásokkal és vállalásokkal összhangban.

A civil szervezetek tevékenységére alapozva a Palesztin Hatóság ugyanakkor nem jelent releváns célszorzágot.

Itt fontosnak tartjuk azt is megemlíteni, hogy a különböző NEFE szereplők természetesen egyéb fejlődő országokban is aktívak lehetnek. Javasoljuk, hogy a magyar NEFE politika a stratégiában is kimondva ismerje el és támogassa a civil szervezetek és vállalatok azon nemzetközi fejlesztési célú kezdeményezéseit, melyek más fejlődő országok megsegítésére irányulnak.

Nem fogalmazza meg explicit módon a szöveg itt sem, és egyéb pontokban sem, hogy a partnerországok csak a **Külügyminisztérium NEFE előirányzata tekintetében számítanak majd partnerországnak, vagy a teljes bilaterális ODA esetén**. Itt újra hangsúlyozzuk a NEFE centralizáltabb koordinációjának, programozásának szükségességét a kormányzati intézmények között, és hogy a stratégia minden elemében tükrözze ezt a törekvést. Emellett az elfogadott partnerországok a NEFE pályázatok célszorzágaival is legyenek mindig összhangban.

Nem utal a szöveg arra sem, hogy a partnerországok és különösen a programországok tekintetében sor kerül-e **országstratégiák** kidolgozására. A HAND Szövetség ezt elengedhetetlennek ítéli a partnerországok által megfogalmazott igényeken alapuló fejlesztés és az elszámoltathatóság alapelvét szem előtt tartva, mely így a kedvezményezettekkel történő konzultációkra alapozott stratégia-alkotást is feltételezi.

Javaslat szövegmódosításra (kiegészítés kiemelve):

9. oldal

*A térségben a klímaváltozás hatásainak kezelése, a fenntartható vízgazdálkodás és az élelmezésbiztonság, valamint a **civil társadalom és a társadalmi kohézió erősítése, az európai, közép-európai együttműködési formák tapasztalatainak átadása szerepelhet céljaink között.***

A magyar NEFE fő szektorai

A stratégiai dokumentum által megjelölt szektorok gyakorlatilag minden, a vitaindító kérdésekre adott válaszokban általunk felvetett szektort magukba foglalnak. Számuk reális, a partnerországok és a magyar komparatív előnyök tekintetében relevánsak. Egyetlen kiegészítésként a **kulturális fejlesztés és a kulturális sokszínűség védelme** területét illeszteniünk bele a szektorok közé, mivel sok civil szervezet ilyen jellegű tevékenységet is támogat, legelsősorban azért, mert a kulturális örökség megóvása mellett könnyen

fenntartható módon jövedelemgeneráló tevékenységet jelent a helyiek számára, beleértve a marginális közösségeket és a nőket.

Minden célország esetében célszerű lenne a szektorok nemcsak felvetés-szerű, hanem pontos meghatározása a stratégiában.

Az **ösztöndíjak** nyújtása inkább eszköz, mint fejlesztési szektor, szerencsésebb lenne a következő alpontban szerepeltetni. Az ösztöndíj-politika tervezése során kiemelkedő jelentőségű, hogy messzemenőig érvényesüljenek a magyar NEFE szempontjai, és a partnerországok esetében bizonyos csak általuk felhasználható minimum támogatási részarányok kerüljenek meghatározásra. Az ösztöndíjak pedig mindenképpen a kedvezményezett ország fejlődésében releváns szakterületeken folyó tanulmányok folytatását támogassák (pl. a kulturális területen biztosított ösztöndíjak fejlesztési hatása kérdéses).

Javaslat szövegmódosításra:

9. oldal (kiegészítés kiemelve)

*A magyar NEFE feladata, hogy segítse a fejlődő országokat saját fejlesztési elképzeléseik valóra váltásában, úgy, hogy olyan megoldásokat kínál, amelyek fenntartható módon szolgálják a jóléthez, az emberi méltósághoz, **a demokratikus berendezkedéshez és a civil társadalom fejlődéséhez**, a környezet védelméhez, a békéhez és biztonsághoz fűződő érdekek érvényre jutását.*

9. oldal (kiegészítés kiemelve)

*A magyar NEFE egyik kiemelt célja, hogy a tudomány eredményeit becsatornázza a fejlesztési együttműködésbe, ezzel is elősegítve a partnerországok „zöld”, a környezetet kímélő és **a természeti erőforrásokkal fenntartható módon bántó fejlődését**. (a természeti erőforrásokat fenntartható módon kiaknázó fejlődését, gazdasági növekedését helyett).*

A gazdasági növekedés nem cél, hanem eszköz és az 'erőforrások kiaknázása' kifejezés rossz képzeteket kelthet a volt gyarmati országok számára.

10. oldal (kiegészítés kiemelve)

*- oktatás (kiemelten a globalizáció kihívásaira felkészítő globális képzés, főleg a döntéshozók és véleményformálók számára, valamint a lányok iskoláztatása), humán erőforrások erősítése, esélyegyenlőség **(kiemelten a nők jogai)**, kisebbségek, sérülékeny csoportok **(köztük a jövő generációk)** védelmének elősegítése;*

A magyar NEFE eszközrendszere és módozatai

A multilaterális hozzájárulások körültekintő felülvizsgálatát minden szempontból támogatjuk.

A **bilatelális NEFE növelésére** megfogalmazott törekvést a civil szervezetek szintén messzemenőig támogatják. Ugyanakkor megkerülhetetlennek tartják **konkrét cél megfogalmazását** e tekintetben és annak meghatározását, hogy ezt milyen **konkrét lépéseken** keresztül kívánja a kormányzat elérni. Ugyanez érvényes a KÜM NEFE előirányzat („a költségvetés NEFE célú előirányzata” kitétel értelmezésünkben a korábbi költségvetési gyakorlat fényében a KÜM NEFE előirányzatát jelöli csupán) növelése esetén. A 2016-tól történő 0,1%-os éves növelés a KÜM NEFE keret tekintetében nem jelent valós növekedést egy összesen max. 150 milliós költségvetés esetén, és ha ezt egyébként ilyen kis mértékűre tervezik, nem világos, hogy miért szükséges ezzel 2016-ig várni. Ezt az arányszámot, illetve, hogy mihez történik az arányítás, átgondolásra javasoljuk. A kezdő dátumnak pedig 2014-et javasoljuk. A civil szervezetek természetesen a teljes ODA tekintetében javasolják a tervezett növekedés esetén célszám és ütemterv megfogalmazását.

Az innovatív finanszírozási eszközök kapcsán belekerült a szövegbe a HAND Szövetség által is javasolt, a személyi **jövedelemadó 1%-ának felajánlására** történő utalás. Ugyanakkor nem világos a jelenlegi megfogalmazásból, hogy ez egy civil és egyházi 1% mellett egy harmadik 1%-os felajánlási lehetőség lenne, vagy pedig az egyházi (és kiemelt költségvetési előirányzatra vonatkozó) 1% egyik lehetősége lenne csupán.

NEFE tudatosságnövelés

A HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoportja egyrészt általános véleményt fogalmazott meg a vonatkozó résszel kapcsolatban, másrészt szövegszerű javaslatokat is tett.

A *NEFE tudatosságnövelés* című rész esetében elengedhetetlennek tartjuk a **globális nevelés fogalmának alkalmazását** a stratégia szövegében, egyúttal részletesebb kifejtését is javasoljuk annak, hogy (1) az oktatás milyen szintjein, területein és formáiban fontos és kell, hogy érvényesüljön a globális nevelés, és (2) a gyakorlati megvalósításhoz milyen **feltételrendszer** társuljon, beleértve a **finanszírozási mechanizmust** is. Elengedhetetlennek tartjuk mindezt egy **önálló szakmai stratégia** keretében megfogalmazni a globális nevelés területén, illetve a NEFE célú források egy előre meghatározott részének (UNDP ajánlás erre vonatkozóan a teljes ODA 3%-a) kifejezetten ilyen céllal történő elkülönítését.

Az első bekezdés esetén a szöveg a magyar NEFE tevékenység propagálására fókuszál elsősorban, ami igen szűk értelmezése a szemléletformálás és globális nevelés céljának, és ami a stratégiai tervdokumentum egyéb szövegrészeivel sem áll összhangban. Javasoljuk, hogy a globális problémák és összefüggések ismertetése is (a magyar NEFE bemutatása mellett) jelenjen meg a NEFE tevékenységek alapvető céljai között.

Fontosnak tartjuk ezeken túl a globális nevelésben, szemléletformálásban érintett szereplők közötti párbeszéd és együttműködés erősítését is. Nemzetközi szinten javasoljuk ezért a **Global Education Network**-be (GENE) történő kormányzati bekapcsolódást.

A fenti véleményekhez kapcsolódóan a következő szövegszerű javaslatokat (kiemelve) fogalmaztuk meg:

NEFE tudatosságnövelés, globális nevelés

*A felmérések szerint hazánkban sokkal kevesebben ismerik és tartják fontosnak a NEFE tevékenységet, mint az EU többi tagállamában. **Magyarország globális felelősségvállalásának**, a NEFE politika támogatottságának növelése, ezáltal hazánk erőfeszítéseinek megismertetése, a közpénzek ilyen célú felhasználásával való adófizetői egyetértés megnyerése érdekében célszerű nagyobb súlyt helyeznünk a NEFE tevékenységgel kapcsolatos tájékoztató, felvilágosító munkára. NEFE politikánk bemutatásán **túl** egyúttal a globális kihívásokra, teendőkre, nemzetközi összefogásra is **fel kívánjuk hívni** a közvélemény figyelmét, növelve ezáltal a hazánk egyéb nemzetközi tevékenysége és az abba való esetleges bekapcsolódás iránti érdeklődést is. ...*

*A szemléletformálás kiemelt célcsoportja a fiatal generáció, amely a modern kommunikációs eszközök rendszeres használatából fakadóan nyitott a tágabb nemzetközi térben zajló folyamatokkal kapcsolatos ismeretek iránt, szolidaritás-érzékét és segítőkészségét azonban az önkéntes szerepvállalás ösztönzése és segítése mellett strukturált ismeretek nyújtásával kell erősíteni. Ezért fontos, hogy az iskolai tantervek megfelelő figyelmet szenteljenek **az ún. globális nevelés keretében** a globális kihívások problémakörének, az ezek kezelésével kapcsolatos nemzetközi erőfeszítéseknek és Magyarország ebben játszott szerepének. **Ehhez szükséges megteremteni a globális nevelés feltételrendszerét (tanárok, ifjúsági munkások, egyéb szakemberek képzése, programok finanszírozása, segédanyagok megalkotása stb.),** ami által a tantervi kötelezettségek a gyakorlatban is megvalósulhatnak. A kötelező közösségi szolgálat, a kapcsolódó területeken aktív civil szervezeteknél végzett önkéntesség szintén a szemléletformálás kézenfekvő lehetősége, úgy ahogy a nemzetközi önkéntesség is. A formális oktatás mellett a nem-formális és informális oktatás keretein belül is támogatni szükséges a civil és egyházi szervezetek, oktatási intézmények és egyéb szereplők szemléletformálással és globális neveléssel kapcsolatos tevékenységét, és ehhez minden területen forrás hozzárendelése szükséges. Ennek érdekében a NEFE célú költségvetési előirányzat a szemléletformálás és globális nevelés terén megvalósuló tevékenységek támogatására keretet különít el.*

...

*A magyar társadalom és a döntéshozók NEFE tudatosságának növelésében megkülönböztetett szerepet szánunk a saját fejlesztési tapasztalatokkal rendelkező civil szervezeteknek és a fejlődő országok problémái és a lehetséges megoldások iránt egyre nagyobb érdeklődést tanúsító sajtó képviselőinek. **A döntéshozók tekintetében elsődleges fontosságú a fejlesztési politika és az egyéb szakpolitikák fejlesztési szempontú koherenciájával kapcsolatos felvilágosító munka.***

A külföldön végzett fejlesztés terén aktív szereplők közötti párbeszéd mellett a NEFE számára kiemelten fontos a szemléletformálás és globális nevelés terén közreműködő szervezetek és intézmények közötti párbeszéd erősítése, mind hazai, mint nemzetközi szinten. Utóbbi érdekében a kormányzat aktív részvételt vállal a Global Education Network (GENE) kormányközi hálózat munkájában.

Javaslatok, feladatok

A stratégia gyakorlatba ültetésének mikéntjét javasoljuk a dokumentum végi formánál részletesebben kifejteni. Mi a cselekvési terv, az esetleges országstratégiák viszonya a stratégiai tervdokumentumhoz, illetve mi az ütemezés ezek megalkotása, illetve a stratégia monitoringja és értékelése tekintetében. Nem tesz említést a dokumentum egyébként sem a NEFE tevékenység, sem magának a stratégiának az ellenőrzéséről, értékeléséről, holott a rendelet ez utóbbit elő is írja. Mindkét értelemben fontosnak tartjuk ezt a dokumentumba belefoglalni.

A humanitárius stratégiai irányelvek

Nem világos, hogy miért készült külön dokumentum a humanitárius stratégiai irányelvek összefoglalására. A nemzetközi gyakorlat is sokszor az, hogy a fejlesztés és humanitárius segélyezés irányelvei közös dokumentumban kerülnek megfogalmazásra. A Szövetség szerencsésebbnek tartaná ezt a megoldást alkalmazni, hiszen mind az intézményi, mind a jogszabályi háttér, mind a társadalmi tudatosság kérdése szorosan összekapcsolja az egyébként sajátos aspektusokkal is rendelkező két területet. Másrészt nem világos, hogy mi ennek a dokumentumnak a rangja (a kormányzati stratégiai irányításra vonatkozó rendelet fényében), illetve, hogy hogyan viszonyul a NEFE-re vonatkozó szakpolitikai programhoz. Harmadrészt a NEFE-t tárgyaló stratégiai tervdokumentumhoz hasonlóan az ügyek és problémák általános áttekintésén túlmenően konkrét beavatkozások és lépések megfogalmazása lenne szükséges a dokumentumban.

A stratégia társadalmi egyeztetésének folyamata

Végezetül jelezni szeretnénk, hogy a stratégiai tervdokumentummal kapcsolatos egyeztetési folyamat során – ahogy korábban is jeleztük – fontosnak tartjuk a minden érdekelt szereplőt bevonó személyes egyeztetések szervezését. Ennek leghatékonyabb formája lenne, ha a KÜM egy **munkacsoportot** hozna létre, vagy a TTT keretein belül, vagy azon kívül. Előbbi eset a stratégiai dokumentumban is említett célt, a TTT, mint intézmény megerősítését is elősegítené. A munkacsoport a később kidolgozandó cselekvési tervek, részstratégiák stb. megalkotásában is részt tudna vállalni. Amennyiben egy ilyen munkacsoport feláll, munkaterve, az ütemezés és határidők közös meghatározása és ezek nyilvánossága megfelelő módon biztosítani tudják az egyeztetési folyamat kiszámíthatóságát. Az ütemezés és a határidők előzetes ismerete a munkacsoport létrehozásától függetlenül is hatékonyabbá teszi az egyeztetést, ezért ezt mindig javasoljuk az egyeztetésben szereplők tudomására hozni.

Az észrevételek benyújtására megállapított **határidők** kapcsán a Szövetség újfent szeretné jelezni, hogy egy hét egy ilyen jelentőségű anyag véleményezésére semmiképpen sem elegendő egy ernyőszervezet számára, mint ahogy a stratégiai tervdokumentumok kidolgozására vonatkozó kormányrendelet is legalább 15 napot ír elő ilyen vonatkozásban. Minden ilyen esetben kéri a Szövetség ennek figyelembe vételét az egyeztetési ütemterv meghatározása során.

2013. május 17.

Üdvözlettel,

A HAND Szövetség nevében Adányi László, elnök